

HUQUQ FANINI O`QITISHNING MUXIM JIXATLARI

Rizaqulov Turg'unali Usmonovich

Farg'ona viloyati Quva tuman kasb- hunar maktabi,

Davlat va huquq asoslari fani o'qituvchisi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada huquq fani haqida, shuningdek huquq fanini o'qitishning muxim jixatlari haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Davlat, huquq, qonun, hokimiyat, masala, metodika, demokratiya, ijtimoiy huquq, tartib-intizom.*

Insoniyat qadim zamonlardan buyon davlat va huquq masalalariga katta qiziqish bilan munosabatda bo'lib keladi. Davlat hokimiyati hamda huquqiy hayot hodisalari hamma zamonlarda alohida dolzarblik kasb etib kelganligi barchaga ayon. Bu voqeliklar mustaqil O'zbekiston Respublikasi uchun ham nihoyatda muhim ahamiyatga ega. Biz yaqin o'tm ishimizda sinfi hukmronlikning quroli sifatida davlat haqidagi markscha g'oyani shior qilib olib, bu nazariyani dogmaga, davlat va huquqni esa sinfiy kurash, sinfiy raqiblarni yengish vositasiga aylantirgan edik. Mustaqillik tafakkurining mahsuli sifatida bu borada ham yangiclia nazariy qarashlar qaror topdi. Davlat va huquq yangicha tavsifga ega bo'ldi. «Demokratiya sharoitida, — deb ta'kidlaydi yurtboshimiz, — davlat ijtimoiy qarama-qarshiliklarni zo'rlik va bostirish yo'li bilan emas, balki ijtimoiy kelishuv, xalq ta'biri bilan aytganda, murosai madora bilan bartaraf etish vositasiga aylanadi. Huquqning o'ziga esa ijtimoiy hamjihatlik va kelishuvga asoslangan ijtimoiy tartib-intizomga erishish, erkinlik, adolatparvarlik va tenglikni vujudga keltirish vositasi sifatida yondashiladi»

Huquq o'qitish metodikasi bo'lajak o'qituvchilarga dars berish yo'llarini o'rgatadi. Fanni o'qitish sifatini belgilashda metodika fani katta o'rin egallaydi. Metodika bilan qurollangan har bir o'qituvchi to'g'ri, ijodiy va samarali ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Huquq fani o'qituvchisi zimmasiga yosh avlodni har tomonlama yetuk va barkamol kishi qilib tarbiyalash singari katta va ma'suliyatli

vazifalarni yuklaydi. Huquqni o`qitish va tarbiyalash metodikasi o`quvchilarga nimani o`qitish va qanday o`rgatish degan savolga javob berib: birinchidan, o`qituvchilarga fan asoslarini singdiradi; ikkinchidan, ularni o`rgatish metodlarini aniqlab beradi. Fan asoslari, huquq bo`yicha bilimning hajmi esa huquqshunoslik fani dasturida belgilab qo`yilgan.

Huquq fani o`qitish metodikasining o`ziga xos bir qancha xususiyatlari mavjud: dars obyektlari har xil bo`lib, mashg`ulotlarning mazmuni bir biridan tubdan farq qiladi;

darsning mazmuni, mohiyati, yo`nalishlarini belgilashda o`qituvchining sifatlari, bilim darajasi, mahorati va hokozolar muhim o`rin egallaydi; o`quvchilarning bilim natijasi har xilligi inobatga olinadi; darslarda berilgan bilimlar hayotiy hamda amaldagi tartib qoidalar va me`yoriy normalar bilan bevosita bog`liq bo`ladi;

huquq fani asoslari doimiy ravishda yangilanayotganligi hisobga olinadi va h.k. O`qitishning dialektik qonuniyatiga amal qiluvchi huquq o`qituvchisi, metodika fanini ham turlicha uslub va tamoyillarga ega ekanligini bilib olishi shart:

- Birinchidan, har bir mavzuni turlicha usullar bilan o`tish qonuniydir.
- Ikkinchidan, har bir mashg`ulot turli tuman huquq manbalari asosida tashkil etiladi.
- Uchinchidan, huquq mashg`ulotida asosan me`yoriy normalar o`rgatiladi.
- To`rtinchidan, darslarda hukumat tomonidan olib borilayotgan siyosatning huquqiy asoslari o`rgatib boriladi.
- Beshinchidan, yoshlarga intizom va tartib qoidalar muntazam ravishda o`rgatib boriladi. Bular pedagogik qonuniyatlar bo`lib, ularni huquq o`qitish metodikasi fanida ham qo`llanilishi maqsadga muvofiqdir.

Fan asoslarini o`qitish va metodikani bir-biridan farq qilmoq kerak.

Metodika talabalarga nazariy bilim bilan birgalikda undan foydalanish yo`llarini ham ko`rsatadi. Nazariya fanning asoslarini, uning maqsad, fazifasi, dolzarbligini o`rgatadi. Huquq fanidan ko`pgina dars o`tish nazariyasini amalda qo`llash yo`llarini metodika o`rgatadi. Nazariya amaliyotga ishonch bahsh etadi.

Nazariyasiz amaliyot qanotsiz qush, shuning uchun ham har bir o`qituvchi metodikani albatta bilishi shart. Metodika hayotda qo`llash mahoratini keltirib chiqaradi.

Metodikani bilmagan o`qituvchi; birinchidan, ko`r-ko`rona ish olib boradi; ikkinchidan, mehnat natijalariga erisha olmaydi; uchinchidan, o`qituvchilik faoliyatida hatto kamchiliklarga yo`l qo`yadi.

Bugungi o`zbek jamiyati o'zi uchun huquqiy davlat, inson huquqlari va shaxs erkinligi, demokratik fuqarolik jamiyati, siyosiy hurfikrlilik (plyuralizm), hokimiyatlar taqsimlanishi, qonun ustuvorligi, mustaqil sud hokimiyati kabi fundamental tushunchalarni qayta kashf etmoqda. Tan olish lozimki, jamiyat ijtimoiy siyosiy va ma'naviy hayotini zamonaviy marifiy tamoyillar asosida isloh etishda davlat va huquq benihoya katta rol o'ynaydi. Shu bois davlat tuzilishi, demokratik siyosiy tuzilishning mavjud bo'lishi, huquqiy munosabatlar oqilona tizimining tashkil etilishi ko'p jihatdan mamlakatimizdagi davlat-huquqiy institutlarning faoliyatiga bog'liqdir. Mustaqillik yillari mobaynida yurtimizda demokratik huquqiy davlat va bozor iqtisodiyotini qaror toptirish yo'lida huquqiy jihatdan ko'pgina ishlar qilindi. Respublikada davlat idoralarining, shu jumladan, huquqiy muassasalarning izchil tizimi shakllantirilmoqda. Demokratik institutlarni hayotimizga olib kiruvchi va bozor munosabatlarini ma'rifiy shaklda joriy etishga imkon beruvchi qonunlar majmui yaratilmoqda. Hozirgi vaqtda yangi iqtisodiy munosabatlarni shakllantiruvchi, demokratik siyosiy tizim tarkibiy tuzilmalarini ham fuqarolik jamiyati bo'g'inlarini vujudga keltiruvchi, inson huquqlari kafolatlari tizimini qaror toptiruvchi, bir so'z bilan aytganda, butun ijtimoiy-siyosiy hayotimizning huquqiy negizini barpo etadigan 300 dan ziyod qonun hujjatlari qabul qilindi. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinganligi o'tgan mustaqil rivojlanish davrimizdagi qonun chiqarish faoliyatining gultoji bo'ldi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2019 yil 9 yanvarda “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishning chora tadbirlari” to‘g‘risidagi qaroriga ko‘ra, bugungi kunda ta’lim tizimida huquq fanini tegishli darajada tashkil qilinishi, ilmiy adabiyotlardan foydalangan holda, mashgulotlar zamonaviy ta’lim texnologiyalariga tayangan holda, o‘t kazilishi lozimligi, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan ta’minlanishi zarurligidan kelib chiqib, huquq fanlarini maqsadli, samarali va kafolatlangan natijali oqitish davr talabidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. —Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligi garovi mavzusidagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruzasi. – T.: —O‘zbekiston, 2017.
2. Kenenova I. Xorijiy davlatlar konstitutsiyaviy huquqini o‘qitish metodikasi va metodikasi / I. Kenenova // Qiyosiy konstitutsiyaviy sharh.-2009. - N 6.-S. 66-71.
3. Axundova S.L. Fanlararo aloqalar "Dunyoni bilish" fanining integrative imkoniyatlarini amalga oshirish vositasi sifatida / Axundova S. L. // Zamonaviy fanning dolzarb muammolari.-2009. - N 2.-S. 52-56.
4. Urumov A.V. "Davlat va huquq nazariyasi" fanini o'qitishning didaktik tamoyillari / Urumov A. V. // Yuridik ta'lim va fan.-2010. - N 3.-S. 25-29.
5. Олий таълим. Меъёрий хужжатлар тўплами. –Т.: Шарқ, 2001. – Б.4.